

ZEMELJSKE USODE, KOZMIČNA OBZORJA

Razstava slik in kipov Izidorja Urbančiča v ljubljanski galeriji Krka

Osrednja posebnost umetnosti Izidorja Urbančiča je magični intimizem, skozi katerega sije meditacija o svetu, človeški usodi in življenjski zgodbi nasploh, ki se večno obnavlja, tako kot se obnavlja tudi Urbančičeva umetnost, kajti avtor v bistvu le v različnih formatih prenavlja motive, ki jih je prvič formuliral že velikokrat pred tem. Umetnik v izbranih prizorih, ki jih razstava v ljubljanski Krkini galeriji zajema le delno, premišljeno definira predvsem svoje dvoumno občutenje sveta in k njemu se hote nalašč vedno znova vrača; to pomeni, da obnavlja osnovne postulate svojega doživljanja docela ne glede na morebitne očitke o ponavljanju, saj preverja le lastno ustvarjalno utečenost in uživa srečo, da v vedno novem stiku s svojimi osnovnimi formulacijami sam v sebi podoživlja, množi in vedno znova razdaja lastna življenjska spoznanja.

To pa je slikarsko mogoče, ker je njegov risarsko precizen in barvno reduciran ter pretehtan način ob vsej konkretnosti malone emblematično zgoščen in oblikovno določen v skorajda že simbolične simetrične, k popolni usklajenosti težeče obrazce, tako da se zde motivi pomensko nabiti z življenjsko pomenljivostjo in dorečeni, kot bi bili edina možnost, skozi katero lahko občutljivi mojster izraža tisto, kar ga je za vselej ranilo ali očaralo in kar je prav zato nepreklicno vzljubil, saj je v njih odkril svoje simbole.

Ti pa so preproste figurice otrok, deklet, klovnov ali konjičkov, ki negibno žive ali se premikajo v neznanih temačnih pokrajinah pod negibno črnim ali rdeče in sijoče zeleno zvrtničnim nebom, samo sanjsko realnih in oživelih z močno, magično osvetljava nad robom neznanosti, ki svetu dodaja usodne dimenzije čaravnosti in skrivnosti. Po Urbančičevem temačnem kozmosu, ob dnu naseljenem z drobnimi ljudstvi in njihovimi usodami, jezdijo skozi emblematično označene gozdove iz preslic ali s slikami posajene gričevnate planjave arhaični konjeniki in vitezi, kot bi bili prišli iz ljudske pesmi. Večni heraldični lovci obredno zasledujejo neuničljive jelene, hiteče k rekam življenja in poezije, v katerih spet drugje brodi skrivnostna Venera, a vse to samogibno in skrivnostno, v bistvu statično dogajanje skorajda sočutno razumljivo in nujno uprizarja umetnik iz svoje posebne ne čisto zemeljske perspektive in brezčasne razdalje, skozi katero obvladuje življenje kot nenehno dvojnost med miniaturnim dogajanjem in njegovim velikim metafizičnim (ne)smišlom, med radoživostjo in temnim pesimizmom, veliko kozmično temo in tankim pasom večerne svetlobe.

Njegove podobe nenehno obnavljajo otroštva, a otroci ostajajo kljub balonom ali igri na gugalnicah na opustelih igriščih pod nočnimi obzorji brez odrešitve, brez kakorkoli razvidne transcendence vendarle samotni. Neuničljiva življenjska volja in usoda pa še zlasti izrazito izžarevata skozi ljubezen, ki povezuje takó poetično hrepenenje kot edino čisto življenjsko možnost za obnovo življenja, v spomin deklitstva zarisan idealno nedolžen sen o ljubezni, v nezavedni globini spodbujen tudi s sladko erotičnimi pričakovanji. Zato najbrž nad njegovimi obzorji tolikokrat lebdi namesto siceršnjega zatemnjenega in redkeje cvetličnega sonca skrivnostno osvetljen poročni šopek ali venec, v naši umetnosti že zaradi Stupice toliko opazen in obnavljan, a vendar vseeno smotrni in pristen avtorjev motiv, pod katerim smo priče malone obrednim postavitvam golih dvojic ali galantnim konjeniškim skorajda turnirsko obarvanim ženitovanjskim plesnim igram. V siceršnjih figurinah in zlasti konjičkih z dolgimi v loke zavihanimi gobci pa so kritiki že opazili tudi bolj ali manj prikrite, ponekod močno očitne, a vendar skrivnostne in vselej le prisrčno dvoumne,

v poželjivo telesnost nabrekle okroglasto organske forme, s čimer je Urbančičev svet tudi v celoti postavljen med večne strasti in hrepenenja, med zemeljske zakone in kozmična obzorja.

Ta aspekt pa je še bolj razvidno, ljubeznivo, a tudi hudomušno očiten v Urbančičevem kiparstvu, ki že s svojo patinasto izgajeno glineno materijo še bolj kot slikarstvo uteleša življenjsko prvobitnost in vitalnost, združeno v elegantno in hkrati malone groteskno ritmiziranih, bogato razčlenjenih obrisih in gibko pretehtanih volumnih nezgrešljivo Urbančičevih konjičkov ter v bujni, vendar gladko zaobljeni voluminoznosti skoraj prazgodovinsko arhaično hipertrofiranih, s konjskimi hrbti zlitih ali širokim masivnim vrčem podobnih stoječih matron, ki – v lončeno vzhajajočem spominu na znamenito ribniško keramiko, kakršna je sicer slovenske slikarje (Vavpotiča, Vidica, Maleša) pritegovala predvsem kot folklorni motiv. Urbančič pa jo je v znamenju svojega imena premodeliral celo v Ribničana Urbana – jezdijo skupaj s čredami stiliziranih bikov, ovnov, kozorogov, merjascev in kentavrov na malone mitološko živi poti skozi prenavljajoče se življenje.

V zadržanem, notranje intenzivnem izrazu takih motivov se zdi tudi sam skrivnostni umetnik kot nekakšen prtajeno opazujoč »veliki lovec«, skorajda sramežljivo skrit v precizno izgajeni formulaciji, kot življenje obnavljajoč videc in kot navno preprost in prav ljudsko ljubezniv, a v bistvu globokoumen modrec, ki razumevajoče gleda v življenje, ga z ilustratorsko tankim čopičem vedno znova ljubeče otožno cizelira in z enako preciznostjo, vendar večjo radoživostjo modelira in gladi v glini ter ljubi in razume brez moraliziranja. Toda kljub osnovnemu, v duhu eksistencializma njegove mladosti rojenemu spoznanju (ki ga v njegovem siceršnjem opusu morda najizraziteje uteleša motiv mrtvega ptiča na robu z brezupom zasnežene prazorišča, skozi katero se otožno pomika cirkuški voz življenja), kljub spoznanju, vsepovsod razvidnemu tudi že iz njegovega osnovnega barvnega in ustaljenega kompozicijskega koncepta, vendar gleda v svet poln ustvarjalnih upanj, ki sijejo iz brezupne vdanosti v temo človeške usode. Iz nje umetnika očitno rešuje le globoko doživeta, skozi simboliko motivov zastavljena in tudi v hladnih barvah toplo občutena samotna slikarska meditacija kot poetičen izraz docela obvladane, ljubeznivo igrive in hkrati melanholično formulirane, že malone strašljive življenjske tesnobe ter iz nje izvirajoče ustvarjalne strasti.